

MINISTERSTWO ROLNICTWA
i ROZWOJU WSI

AGENCJA
RYNKU ROLNEGO

INSTYTUT
EKONOMIKI ROLNICTWA
i GOSPODARKI
ŻYWNOŚCIOWEJ

NR
21

RYNEK ZBÓŻ

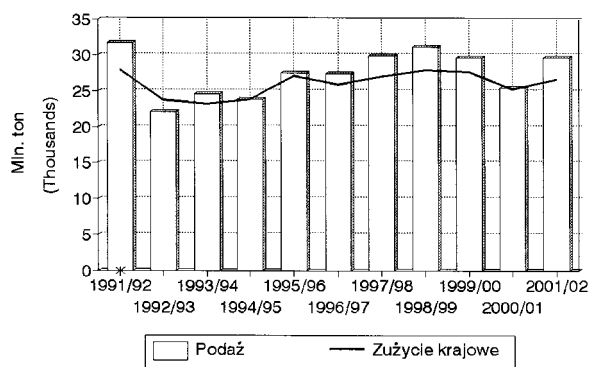
stan i perspektywy

ISSN 1231-3149

**RAPORTY
RYNKOWE**

LISTOPAD 2001

**Krajowe zużycie i podaż zbóż
ze źródeł krajowych**

Raporty są finansowane przez
AGENCJĘ RYNKU ROLNEGO
oraz
INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA i GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ

Spis treści

REASUMPCJA

- I. Uwarunkowania makroekonomiczne
- II. Krajowe zasoby – *M. Kisiel*
- III. Krajowe zużycie – *M. Kisiel, R. Urban, W. Łopaciuk*
- IV. Perspektywy handlu zagranicznego zbożami – *M. Kisiel, W. Łopaciuk*
- V. Zapasy na koniec sezonu – *M. Kisiel*
- VI. Interwencja rynkowa – *A. Orzyłowska-Fedak*
- VII. Ceny zbóż – *M. Kisiel*
- VIII. Aneks statystyczny

**Przy publikowaniu fragmentów raportu oraz informacji i danych liczbowych
prosimy o podanie źródła.**

Raport przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ
Świętokrzyska 20, 00-950 Warszawa
Kierownik Zakładu – prof. dr hab. Jan Małkowski, tel.: 827-36-64

AUTORZY:

dr Michał Kisiel

- Zakład Badań Rynkowych IERiGŻ •
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 551

mgr inż. Wiesław Łopaciuk

- Zakład Badań Rynkowych IERiGŻ •
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 719

prof. dr hab. Roman Urban

- Zakład Ekonomiki Przemysłu Spożywczego IERiGŻ •
Tel.: (0 22) 826-25-85

mgr Agata Orzyłowska-Fedak

- Agencja Rynku Rolnego •
Tel.: (0 22) 623-10-70

Raport zrecenzowała i zatwierdziła w dniu 23.10.2001 r. Rada Rolniczych Analiz Ekonomicznych w składzie:
Zdzisław Adamczyk, Marian Brzóska (sekretarz), Tadeusz Chrościcki, Eugeniusz Gorzelak, Teresa Jabłońska-Urbaniak, Wojciech Józwiak,
Ryszard Kreft, Ewa Król-Pol, Jan Małkowski, Krzysztof Materko, Bożena Nowicka, Roman Urban, Maria Zwolińska (przewodnicząca).
Kolejny raport wydany będzie w czerwcu 2002 r.

REASUMPCJA

W sezonie 2000/01 na krajowym rynku zbożowym utrzymywała się nadwyżka popytu nad podażą, a równowaga rynkowa, mimo znacznego importu zbóż, (2.37 mln ton), przywracana była na drodze wzrostu ich cen. Średnie w sezonie ceny pszenicy wzrosły w porównaniu z sezonem 1999/00 o blisko 12%, a żyta o 16%, chociaż od lutego 2001 ziarno zbóż, zarówno w skupie jak i na rynkach lokalnych, z miesiąca na miesiąc taniało.

Odbudowa produkcji i zasobów zbóż po ubiegłorocznej klęsce nieurodzaju, przy umiarkowanym wzroście chłonności rynku krajowego zasadniczo zmienia dotychczasowy układ popytu i podaży oraz tendencje cenowe na rynku zbożowym w sezonie 2001/02.

Skalę zmian **po stronie podaży** charakteryzuje fakt, że **zasoby zbóż** ze źródeł krajowych w sezonie 2001/02 powiększyły się o 16.6% (o 4.2 mln ton) do 29.7 mln ton, tj. ukształtowały się o około 4% powyżej średniego poziomu z lat 1996/97–2000/01. Podaż zbóż ze źródeł krajowych wzrosła wyłącznie dzięki odbudowie zbiorów, a przyrost produkcji o 22% z nadwyżką skompensował ubytek podaży z tytułu redukcji stanu zapasów początkowych o 20%.

Zbiory zbóż podstawowych wraz z mieszkankami w r. 2001, wzrosły o 4.4 mln ton (o 20.8%) do **25.8** mln ton. Rekordowo duże są zbiory kuku-

rydzy. Obecnie szacowane są one na blisko 1.4 mln ton. Ogólna produkcja zbóż może zatem wynieść 27.2 mln ton, wobec 22.3 mln ton zebranych w roku ubiegłym i 25.2 mln ton średnio w latach 1996–2000. Zbiory zbliżone do tegorocznych uzyskano trzy lata temu, w urodzajnym roku 1998.

Wzrost zbiorów zbóż nastąpił w warunkach nieznacznego wzrostu powierzchni ich uprawy oraz nikłych zmian w poziomie nakładów środków plonotwórczych. O wzroście plonów i zbiorów, podobnie jak to miało miejsce w r. 1998, przesądził głównie bliski optymalnemu układ warunków pogodowych w okresie rozwoju i dojrzewania roślin. Anomalie pogodowe w III kwartale 2001 roku, spowodowały nie tylko szkody w plantacjach zbożowych ale przyczyniły się do opóźnienia prac zniwnych i pogorszenia jakości ziarna.

Umiarkowane będą natomiast zmiany **po stronie popytu**. Rozmiary krajowego zużycia zbóż w sezonie 2000/01 oceniane na około 25.3 mln ton, w sezonie bieżącym mogą zwiększyć się o około 5% (o około 1.3 mln ton) do 26.6 mln ton, tj. do poziomu sprzed czterech lat. O ponad 6% wzrośnie zużycie zbóż na pasze, przy niewielkim zwiększeniu ich spasanania w formie przemysłowych mieszanek paszowych. Prawdopodobnie wzrośnie również przerób ziarna w gorzelniach i słodowniach oraz zakładach produkujących skrobię i jej pochod-

ne. Na dotychczasowym poziomie ok. 5.8 mln ton pozostanie natomiast spożycie zbóż.

Pozycja **przemysłowych zakładów młynarskich** w r. 2001 ulegnie dalszemu wzmocnieniu na rynku wszystkich ważniejszych asortymentów przetworów zbożowych, w tym także produktów wtórnego przetworstwa i wzrostowych tendencji oczekiwać należy także w r. 2002. Od 2000 r. odnotowuje się zarazem znaczącą poprawę wyników finansowych młynarstwa wyrażającą się m. in. we wzroście poziomu rentowności, podwyższeniu się współczynnika płynności finansowej oraz odwróceniu spadkowej tendencji inwestowania. Stało tak głównie z powodu wzrostu realizowanych marż i nadwyżki operacyjnej.

W sezonie 2001/02, po raz pierwszy od roku 1993/94, uzyskane zbiory umożliwiają pokrycie zapotrzebowania polskiej gospodarki na zboża, ze znaczną, szacowaną na 0.5 mln ton nadwyżką. Nie oznacza to jednak likwidacji importu zbóż, który w sezonie ubiegłym wyniósł 2.4 mln ton. Rozmiary przywozu zbóż z pewnością zostaną zredukowane, jednak z powodu pogorszenia jakości krajowego ziarna potrzebny będzie import uzupełniający, głównie wysokojakościowego ziarna pszenicy i żyta oraz jęczmienia browarnego. Istnieje przy tym zagrożenie, że przy ustalonym poziomie cen minimalnych na zboża system ochrony rynku może okazać

Tabela 1
Bilans zbóż ogółem* w latach 1996/97 - 2000/01 i prognoza 2001/02 (tys. ton)

Lata	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02 prognoza	2000/01 =100
Zapasy początkowe	2103	4544	4052	3954	3240	2585	79,8
Areał uprawy	8679	8857	8800	8653	8752	8766	100,2
Plony	2,91	2,86	3,08	2,97	2,54	3,10	121,8
Produkcja	25247	25350	27101	25690	22267	27162	122,0
Import **	3427	1464	1309	1368	2366	900	38,0
Ogółem zasoby	30777	31358	32461	31012	27873	30647	110,0
Zużycie krajowe:	26009	27000	27979	27644	25253	26621	105,4
- spożycie	5815	5810	5790	5793	5792	5794	100,0
- wysiew	1990	1970	1947	1962	1962	1962	100,0
- zużycie przemysłowe	682	776	824	948	897	998	111,3
- spasanie	16062	16965	18034	17636	15510	16500	106,4
- straty i ubytki	1460	1479	1384	1305	1092	1367	125,2
Eksport	224	306	528	125	35	134	385,0
Zapasy końcowe	4544	4052	3954	3243	2585	3892	150,6
Zapas/zużycie (%)	17,3	14,8	13,9	11,7	10,2	14,5	x

*) łącznie z kukurydzą, ale bez gryki i prosa

Źródło: 1996/97–1999/00 wg GUS, 2000/01– 2001/02 szacunki i prognoza autorów

się mało skutecznym, a import w stosunku do realnych potrzeb może przybrać nadmierne rozmiary.

System interwencji na rynku zbóż w 2001 roku jest kontynuacją wprowadzonego w 1999 roku programu skupu zbóż z dopłatą ARR dla producentów. W porównaniu z r. 2000 rozszerzona została do 4.2 mln ton ilość zbóż skupowanych przy podwyższonych minimalnych cenach – z 480 do 510 zł za tonę pszenicy i z 330 do 355 zł za tonę. Zwiększone zostały także dopłaty ARR dla producentów o 20 zł za tonę pszenicy i żyta. Równocześnie wzrosną zakupy interwencyjne za środki własne ARR. Prowadzone są one od początku nowego sezonu po cenach minimalnych podwyższonych o należne producentom dopłaty.

W sezonie 2001/02 nadwyżka podaży zbóż ze źródeł krajowych nad ich zużyciem wynosząca w sezonie poprzednim zaledwie 0.25 mln ton, może się powiększyć się do 3.1 mln ton, co odpowiada rozmiarom nadwyżki powstałej w sezonie 1998/99, w którym odnotowano spadek rynkowych cen zbóż. Oznacza to, że w bieżącym sezonie na rynku zbożowym oczekiwać należy odwrócenia dotychczasowych relacji popytu i podaży, a więc przejścia od niedoborów do nadwyżek podaży, co w istotny sposób rzutować może na przebieg zmian cen rynkowych.

Podobnie jak w dwu poprzednich sezonach, również w roku 2001/02 w okresie prowadzenia skupu zbóż z dopłatą, tj. do końca października,

rynkowe ceny zbóż oscylować będą wokół cen minimalnych, tj. 510 zł/t pszenicy i 355 zł/t. żyta. W dalszych miesiącach sezonu zmiany rynkowych cen zbóż nie będą jednak przebiegały według scenariusza z sezonu 1999/00 czy 2000/01. Po zakończeniu skupu z dopłatą ARR zdrożeć może przede wszystkim dobrej jakości ziarno pszenicy i żyta, ale jego ceny prawdopodobnie kształtować się będą znacząco poniżej cen finalnych dla producenta z października 2001 (620 zł/t za tonę pszenicy i 430 zł za tonę żyta). Małe natomiast mogą być zmiany cen zbóż paszowych. Ceny pszenicy i żyta paszowego mogą nieco się podwyższyć, jednak mało prawdopodobnym jest by osiągnęły poziom cen minimalnych (510 zł za tonę pszenicy i 355 zł za tonę żyta).

SUMMARY

The surpluses of demand over grain supply were the main feature of the 2000/01 season and despite substantial imports (2.37 mill tons) the market equilibrium was restored on the way of price increases. In comparison with the previous season average producer prices of wheat and rye increased by almost 12 and 16% respectively, although, since February 2001, grain prices were subject to gradual decline.

In the conditions of a moderate increase of market capacity the recovery in grain production and supply after last year disastrous harvest changes substantially the market fundamentals and price tendencies in the 2001/02 season.

The scope of changes in supply is mirrored in increase of domestic grain supplies by 16.6% (by 4.2 mill tons) to 29.7 mill tons, i. e. were by 4% higher than average level reported over the period of 1996/97–2000/01. Domestic supplies increased exclusively due to recovery in crops, which compensated decline in supplies caused by reduction in opening stocks by 20%.

The crops of basic grains, including mixed grains in the year 2001 increased by 4.4 mill tons (by 20.8%) to 25.8 mill tons. The crops of maize reached a record level and for the time being are estimated close to 1.4 mill tons. Thus total grain production is expected to amount to 27.2 mill tons

versus 22.3 mill tons harvested last year and 25.2 mill tons in the period of 1996–2000. A harvest close to this year result was reported 3 year ago in a good year of 1998.

The increase in crops was achieved despite of negligible rise of grain area and slight changes in the level of production inputs. Similarly to the year of 1998 the yields increased mainly due to an optimal of weather conditions during the vegetation period. Weather fluctuations in the III quarter of the year 2001 not only caused some damages to the grain plantations but also led to a delay in harvest and deterioration of the quality of harvested grain.

On the other hand the changes on demand side will be of moderate scope. Domestic use of grain in the 2000/01 recorded at about 25.3 mill tons, in the current season are forecast to increase by circa 5% or 1.3 mill tons to 26.6 mill tons, i. e. to the level recorded 4 years ago. Having forecast a slight increase in the use of grain in a form of feed mixes, feed use of grains is expected to increase by 6%. The processing of grains in distilleries, malt plants and in the production of starch and derivatives is also likely to increase. Food use of grains is forecast to remain unchanged at the level of 5.8 mill tons.

The position of industrial milling enterprises in the year 2001 is expected to strengthen on the markets of all

major grain products, including the products of secondary processing. This tendency is to be continued in the year 2002.

A remarkable improvement in financial standing and economic condition of grain-milling industry was observed since the year 2000, which is reflected in increase of profitability level, financial liquidity ratio, and a reversal of a downward trend in investments. Such improvement was caused by increase in margins and operating surplus.

This year's harvest for the first time since the 1993/94 season allow to cover demand of Polish economy for grain with a substantial surplus estimated at 0.5 mill tons. However this phenomenon does not mean liquidation of grain imports, which in the previous season totalled 2.4 mill tons. The size of imports will be reduced considerably but still supplementary imports will be necessary mainly due to decline in the quality of domestic grain. There is a threat that at fixed level of minimum prices for grains the system of market protection will appear not efficient and grain imports may exceed real needs of Polish grain market.

The intervention system on the grain market in the year 2001 is a continuation of the grain procurement programme with the AMA supplementary payments to the producers implemen-

Table 1
Total grain balance sheet for the period of 1996/97–2000/01 and forecast for 2001/2002 ('000 t)

Seasons	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02 forecast	2000/01 =100
Opening stocks	2103	4544	4052	3954	3240	2585	79,8
Area sown	8679	8857	8800	8653	8752	8766	100,2
Yield	2,91	2,86	3,08	2,97	2,54	3,10	121,8
Crops	25247	25350	27101	25690	22267	27162	122,0
Imports	3427	1464	1309	1368	2366	900	38,0
Total supply	30777	31358	32461	31012	27873	30647	110,0
Domestic use	26009	27000	27979	27644	25253	26621	105,4
- food	5815	5810	5790	5793	5792	5794	100,0
- seeds	1990	1970	1947	1962	1962	1962	100,0
- industrial uses	682	776	824	948	897	998	111,3
- feed	16062	16965	18034	17636	15510	16500	106,4
- wastes and losses	1460	1479	1384	1305	1092	1367	125,2
Exports	224	306	528	125	35	134	385,0
Carryover stocks	4544	4052	3954	3243	2585	3892	150,6
Stocks/use ratio (%)	17,3	14,8	13,9	11,7	10,2	14,5	142,3

*) including maize (corn) but excluding buckwheat and millet

Source: 1996/97–1999/00 – CSO, 2000/01– 2001/02 authors' estimations and forecast

ted in 1999. The scope of intervention as compared to the year 2000 has been widened to 4.2 mill tons procured at increased minimum prices from 480 to 510 PLN/t in case of wheat and from 330 to 355 PLN/t respectively in case of rye. The supplementary payments to the producers also have been increased by 20 PLN/t of wheat and rye. Accordingly direct intervention purchases for the AMA stocks conducted out of its own funds will also rise. The direct purchases since the beginning of the current season are conducted at minimum prices plus supplementary payments.

The surplus of grains supply from domestic sources in the 2001/02 se-

ason is likely to grow to 3,1 mill tons versus 0,25 mill tons in the previous season. The level of the surplus would therefore be similar to the one recorded in the season of 1998/99, when a decline in grain prices was observed. This would mean reverse developments in the market fundamentals, i. e. a movement from shortages to surpluses, which may have a substantial impact on the developments of grain prices on the market.

Similarly to two proceeding seasons, also in the season of 2001/02, during the period of intervention purchases up to October 2001, grain prices will fluctuate around the level of minimum prices (510 PLN/t for wheat

and 255 PLN/t for rye). However in the following months of the current season the changes in grain prices will diverge from the pattern observed in 1999/00 and 2000/01. After the intervention purchases are over, grain prices will rise (particularly in case of good quality wheat and rye) but their level will be significantly below the final prices received by the producers (including the supplementary payments) paid in October 2001 (620 PLN/t of wheat and 430 PLN/t of rye). On the other hand the changes in the prices of feed grains will be insignificant. The prices of feed wheat and rye may slightly rise, but they are unlikely to reach the minimum prices level (510 PLN/t of wheat and 355 PLN/t of rye).

W serii Raporty Rynkowe w najbliższym czasie ukaza się:

1. Rynek ziemniaka /20/ • listopad 2001,
2. Rynek rzepaku /20/ • listopad 2001,
3. Rynek owoców i warzyw /19/ • listopad 2001,
4. Rynek cukru /20/ • grudzień 2001,
5. Popyt na żywność /2/ • grudzień 2001,
6. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi /14/ • grudzień 2001,
7. Rynek środków produkcji i usług dla rolnictwa /21/ • kwiecień 2002,
8. Rynek pasz /11/ • kwiecień 2002,
9. Rynek mleka /22/ • kwiecień 2002,
10. Rynek drobiu i jaj /21/ • maj 2002,
11. Rynek mięsa /22/ • maj 2002,
12. Rynek zbóż /22/ • czerwiec 2002,
13. Rynek ziemi rolniczej /5/ • lipiec 2002.

Prenumerata roczna Raportu (2 zeszyty) wynosi 30 zł.
Zamówienia z podaniem tytułu i ilości egzemplarzy prosimy kierować do
Działu Wydawnictw Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej,
ul. Świętokrzyska 20, skr. poczt. 984, 00-950 Warszawa. Tel. (0 22) 826 50 31 wew. 685, faks 827 19 60
e-mail: ierigz@ierigz.waw.pl <http://www.ierigz.waw.pl>
